

ROMAN

*Verloren
jaren*

JOHANNE A. VAN ARCHEM

VERLOREN JAREN

Johanne A. van Archem

Verloren jaren

Spiegelserie

Zomer & Keuning

ISBN 978 90 5977 459 9

NUR 344

www.spiegelserie.nl

Omslagontwerp: Bas Mazur

©2010 Zomer & Keuning familieromans, Kampen

Alle rechten voorbehouden

LOTTE BERNARDS SLOEG DE OGEN OP EN KEEK BEVREEMD OM ZICH heen. Ze moest even bedenken waar ze was. Een donkere kamer, een smal bed, lawaai van buiten dat doordrong in de beschutte, donkere kamer. Vreemd, ze hoorde nooit lawaai in haar slaapkamer...

Toen wist ze het weer. Ze was in Den Haag, al bijna anderhalve week. Ze lag in bed op de logeerkamer bij Charlotte de Beauhertain, een dierbare oudere vriendin.

Ze luisterde naar de geluiden die van buiten kwamen. Een paard en wagen, in de verte het gerammel van een tram, stemmen van mannen en vrouwen op weg naar hun werk, een auto die langreed.

Hoe laat was het? Het moest nog heel vroeg zijn, het was altijd vroeg als ze wakker werd.

Ze hoorde ineens een gerucht in de kamer naast haar. Kwam Charlotte uit bed? Dan was het veel later dan ze dacht. Als ze gestommel hoorde in de kamer van Charlotte had Lotte vaak al uren wakker gelegen.

Ze zat meteen overeind. Er was toch niets met Charlotte, het was immers nog zo vroeg? Nee, nu zag ze ook wat schemerig licht achter de zware gordijnen. De dag was al begonnen.

Dan was ze deze keer voor het eerst op een redelijke tijd wakker geworden.

Ze was de laatste dagen meestal al tegen vijf uur in de ochtend wakker en sliep dan ook niet weer.

Ze had genoeg om over te piekeren. De slaap met zijn vreemde dromen was misschien erger dan wakker liggen.

Ze was nu een tijdje in Den Haag, in de royale woning van Charlotte de Beauhertain. Ze was meegekomen vanuit het Twentse Almelo. Hier zou het rustiger zijn, hier zou ze weer tot zichzelf

kunnen komen na die enerverende, nare weken vlak na de dood van haar moeder.

Ze had genoeg voor haar kiezen gehad de laatste maand.

En al lang daarvoor was haar leven niet prettig in een ouderlijk huis waar de kilte van de muren kon worden geschraapt. Ouders die elkaar niet begrepen en daar ook geen moeite voor deden. Moeder, die zich ver verheven achtte boven het gepeupel van de straat, en vader die zich, zo mogelijk, nog hoger achtte. En altijd waren ze vertrokken, of de een of de ander, op reis, naar deftige bijeenkomsten, die hun status moesten benadrukken en als het kon verhogen. Hoe diep waren ze gevallen de laatste maanden, allebei. Had de ene gebeurtenis de andere uitgelokt?

Moeder had de complete neergang niet volledig mee hoeven maken; ze stierf onverwacht in de trein naar het buitenland, op weg naar een kuuroord.

Toen kwam alles in een stroomversnelling, zoals ze dat noemden. Vader bleek aan de rand van een faillissement te staan, zijn baan als rechter van de arrondissementsrechtbank werd hem ontnomen, de baan waar hij zo trots op was en waarvan hij dacht dat die hem nog hoger op de maatschappelijke ladder zou brengen. Hij was niet eerder tevreden dan wanneer hij zitting kon nemen in de Hoge Raad. Maar ook rechters schenen ontslagen te kunnen worden, al meenden ze dat zij boven de wetten waren verheven. Hij scheen er de laatste jaren een rommeltje van te hebben gemaakt. Het onderzoek was nog niet eens afgerond.

Na de begrafenis van moeder in Den Haag was hij verdwenen, misschien wel om de roddel en de schande te ontwijken. De kranten schreven over hem als een corrupte rechter. Ze lieten geen spaan van hem heel.

Waar hij zich ophield was Lotte een raadsel, zij bleef in het grote huis zonder hulp en zonder een cent op zak.

Ineens dook hij weer op, laat in de avond en weken later.

Al die dagen had Lotte in haar eentje in dat grote huis gewoond. Het personeel nam ontslag, de een na de ander.

Toen kwam die laatste klap: de brief die moeder haar naliet via de notaris en waarin ze vertelde dat Lottes vader misschien wel haar wettige, maar niet haar biologische vader was. Ze was het resultaat van een onbezonnen romance, zoals moeder het discreet uitdrukte. Dat heel trieste, bijna zinloze leven van haar moeder was in korte regels opgeschreven in die brief. Ze schreef over tegenslag en ongeluk, maar verzweeg dat ze die hoofdzakelijk aan zichzelf te wijten had, wat toch duidelijk uit het schrijven bleek. Een leven dat amper waard was geleefd te worden, schreef ze wrang.

Moeder had ondanks haar arrogante gedrag heel goed geweten wat ze deed en hoe verkeerd haar beslissingen waren geweest. Maar ze scheen niet anders te kunnen, zo was ze nu eenmaal grootgebracht. Die ellendige brief was een harde klap in Lottes gezicht, de klap die ze eigenlijk niet meer kon verdragen na al die andere gebeurtenissen, die in korte tijd op haar afgestormd waren.

Wat was ze blij dat ze er niet alleen voor stond. Nieuwe vrienden, die ze nog geen twee weken kende, vingen haar op.

Ze had nu niets meer over. Haar hele luxe, deftige leventje was verdwenen van de een op de andere dag. Vader, nee, de man van haar moeder moest ze zeggen, was in diskrediet geraakt, uitgekotst door zijn collega's, ten val gebracht door mensen die hij dacht onder controle te hebben.

Hij, die nog geen zes weken daarvoor droomde over een positie bij de Hoge Raad.

Was hij nou zo kortzichtig en arrogant of sloot hij de ogen bewust voor de realiteit? Dacht hij werkelijk dat hij meer kon dan anderen? Kende hij zijn vijanden niet, die hij door zijn onuitstaanbare gedrag gemaakt had of was hij ondanks alles toch zo naïef dat hij niet

geloofde dat er wel degelijk krachten waren die hem op de knieën kregen?

Lotte had hem niet meer gesproken nadat een politieman hem die laatste avond meegenomen had naar het bureau.

De rechter wilde niets met haar te maken hebben, had hij grofweg verklaard. Zij had hem lang genoeg in de weg gezeten en geld genoeg gekost.

Lotte was er niet eens boos om. Ze had hem ook niets te zeggen; vroeger niet en nu helemaal niet meer. De man was een vreemde en dat was hij altijd al. Eigenlijk net als haar moeder.

De dag daarna was ze met Charlotte en Femmy Bernards naar Den Haag vertrokken. Ze had niemand laten weten waar ze naartoe ging. Ze had maar mondjesmaat vrienden en kennissen in de textielstad gemaakt en die zouden haar niet eens missen.

Ze had de laatste week amper geslapen, 's avonds bleef ze klaarwakker in het donker voor zich uit staren en 's morgens was ze voor dag en dauw wakker na een benauwende nacht vol dromen.

Maar vandaag hoorde ze ineens gestommel in de kamer naast die van haar.

Dat betekende dat Charlotte opstond, dan was het tegen acht uur, want dan stond ze altijd op.

Lotte sloeg de dekens terug en liet zich uit bed glijden, bijna blij dat het ochtend was.

Ze liep naar de waskan en waste zich zorgvuldig, kleepte zich daarna aan en liep naar de trap om naar beneden te gaan. Ze had zich aangewend om de thee en het ontbijt al klaar te hebben als Charlotte naar beneden kwam, voorzichtig de trap af lopend met haar geleidestok in haar hand.

Charlotte was blind vanaf haar twaalfde jaar, maar je zou het niet zeggen als je het niet wist. Ze wist alles te staan en zonder aarzelen pakte ze wat ze nodig had. Alleen de deurposten waren afgeblad-

derd. Iemand anders had er allang een schilder bij geroepen, maar Charlotte maakte zich daar niet druk over.

Lotte zette alles klaar op de tafel en maakte het fornuis aan. Merkwaaardig hoe gemakkelijk haar dat huishoudelijke werk allemaal afging, dacht ze een enkele keer.

Vroeger, thuis in Almelo, was er personeel voor dergelijke taken. Moeder en de kachel aanmaken. Dat was ondenkbaar. Ze had nog nooit een ontbijt klaargemaakt voor haar man of haar dochter, daar waren immers de dienstmeiden voor. Lotte betwijfelde of haar moeder thee kon zetten of een ei koken.

Ze dacht ineens aan de huishoudster, Annie Letteboer. Vijftien jaar had de vrouw gewerkt bij de rechter en zijn vrouw, vijftien jaar lang met een zekere tegenzin, maar ze was blij dat ze een inkomen had. Haar familie was er gedeeltelijk van afhankelijk.

Het was een aardige vrouw, maar toen ze zag dat het misliep was ze snel vertrokken, net als de twee dienstmeisjes.

Lotte kon haar geen ongelijk geven, al voelde ze toch iets van teleurstelling. Ze had Annie niet weer gesproken, ook niet toen ze vertrok uit Almelo. Ze had nog even overwogen om haar op te zoeken, maar er was eigenlijk geen tijd voor geweest. Het ging zo snel allemaal en Annie zou haar echt niet missen.

Ach, Almelo, zoals ze er nu over dacht hoopte ze er nooit weer te komen, ook al woonde er iemand in Almelo die haar meer dan normaal interesseerde...

Niet aan denken, dat had geen enkele zin op dit moment.

‘Goedemorgen,’ zei een opgewekte stem achter haar. ‘Je was vanmorgen eindelijk eens op een fatsoenlijke tijd uit bed. Alle andere dagen spookte je voor dag en dauw door het huis.’

‘Hebt u dat gemerkt?’ vroeg ze verrast.

‘Kind, ik slaap zo licht, ik ben om de haverklap wakker, maar slaap ook zo weer in.’ Charlotte ging zitten. Haar handen gleden over de

theepot, die altijd op hetzelfde plekje op tafel stond. Een brede geplette kring in het kleed gaf de plaats aan. De eerste dag had Lotte zich vergist en beschaamd had ze begrepen dat ze zich aan de vaste gewoontes moest houden. Het was de woning van Charlotte en die was zo ingericht dat zij zonder aarzelen alles kon vinden wat ze nodig had.

‘We krijgen vanmorgen bezoek,’ babbelde Charlotte opgewekt en schonk zich thee in.

‘Femmy?’ vroeg Lotte gretig. Ze zag de jonge vrouw graag komen. Femmy, de nicht van Charlotte, kwam vaak binnenwippen. Ze was een jaar jonger dan Lotte en ze werkte als docente aan een verpleegstersopleiding van een Haags ziekenhuis.

Lotte was verbaasd geweest te horen dat Femmy een opleiding tot verpleegster had gevolgd en daarna meteen een docentenopleiding. ‘Ik heb eigenlijk nooit gewerkt als gediplomeerd verpleegster, wel als leerlinge, maar ik zou het zonder meer kunnen,’ had ze al eens gezegd.

Lotte had nog een beetje beschaamd gedacht aan haar ouders. Vroeger had ze een vriendin gehad die ook verpleegster was geworden. Haar ouders hadden haar verboden nog met die vriendin om te gaan. Plebs was het in de ogen van haar moeder. Wie wilde nu dat je dochter in een ziekenhuis vol onfrisse arbeidersmensen rondliep? Mensen van hun stand werden nooit verpleegd in een ziekenhuis, die werden gewoon thuis verzorgd door goed opgeleid personeel. Hoe kon ze zo reageren terwijl ze ongetwijfeld wist dat een nichtje van haar enige vriendin ook verpleegster was?

Hoe was het in vredesnaam mogelijk dat moeder zo goed kon opschieten met Charlotte? Een onbekende vrouw, die pas in Lottes leven kwam nadat moeder was overleden.

Moeder had veel moeten slikken van haar oudere vriendin, dat was wel zeker. Charlotte had haar moeder geregeld voorgehouden hoe

onbehoorlijk haar gedrag was tegenover de medemens die het wat minder had dan zij. Hoe vaak had ze niet opgemerkt dat het niet Eloises verdienste was dat zij geboren was in een deftige familie en trouwens, hoe deftig was die familie eigenlijk?

Dan had Eloise gezwegen, maar ze had haar mening in Almelo niet veranderd. Moeder had uit twee personen bestaan, dacht Lotte, terwijl ze een beschuitje smeerde. De ene was de hooghartige ongeennaakbare freule voor wie niets goed genoeg was en de andere de onzekere vrouw, die haar toevlucht zocht bij een oudere, blinde vriendin. Een vrouw die het leven eigenlijk niet aankon, die ten onder dreigde te gaan in een liefdeloos huwelijk.

Lotte had die onzekere vrouw nooit gekend. Dat had ze eigenlijk best wel gewild. Het was waarschijnlijk helemaal geen onaardige vrouw geweest.

Nu, amper een maand na haar dood begreep ze haar moeder misschien beter dan ooit tevoren. Die hoogverheven houding was voor moeders gevoel nodig om overeind te blijven. Waarom was ze niet vertrokken? Gewoon de koffers pakken en de deur achter zich dichtslaan? Waar moest ze naartoe, dacht Lotte nu. Ze had geen familie meer, ze was de laatste van een oud geslacht, dat bovendien al een halve generatie de risee van Den Haag was.

‘Nee,’ zei de stem van Charlotte dwars door haar gedachten heen. ‘Niet Femmy, maar haar vader, de oud-advocaat komt langs.’

Lotte slikte iets weg. Ze had hem vorige week ontmoet en meteen de gelijkenis opgemerkt tussen hem en zijn zoon, Asse.

Aan Asse wilde ze nu even niet denken. Asse was ver weg, in Almelo. Hij had het huis van rechter Bernards gekocht, had vader Frans verteld. Asse was daar druk bezig zijn dokterspraktijk op te bouwen.

Lotte had geschrokken gereageerd. Het huis was van de bank, zij zou op straat komen te staan als hij het had gekocht.

Asse had een paar weken geleden het nogal roekeloze voorstel gedaan met Lotte te trouwen, zodat ze er kon blijven wonen.

Waarom hij met zo'n voorstel kwam begreep ze nog steeds niet, maar de fout om snel een oplossing te zoeken om op deze manier uit haar problemen te komen, zou ze niet maken, zoveel verstand had ze nog wel. Niet met het voorbeeld van haar moeder voor ogen, die lang geleden zonder verder nadenken in het bootje stapte met een voor haar onbekende man... Ze zou er zich een levensgroot probleem mee op de hals halen.

Ze had het daarom bruusk afgewezen, ook al had ze wel enige belangstelling voor die jonge arts.

Het was een man die zich weinig liet gezeggen door zijn deftige mentor, de rijke huisarts Van het Zand. Dat waardeerde ze in hem. Hij was ook niet onder de indruk van het optreden van haar moeder. Dat waardeerde Lotte misschien nog meer.

Sommige inwoners van de kleine textielstad in Twente hadden het gevoel dat de mentor meer van zijn assistent leerde dan omgekeerd. Van het Zand was er alleen voor de deftige lui en de lui met geld. Een gewone arbeider was in zijn praktijk niet welkom; met de ziekenbus wilde hij niets te maken hebben. Dat standpunt had tot botsingen geleid, zozeer zelfs dat Asse er de brui aan had gegeven. Hij was zijn eigen praktijk begonnen.

De eerste protesten waren er al, had Charlotte verteld: de deftige burens beklagden zich bij voorbaat over al dat fabrieksvolk dat bij de dokter de deur plat zou lopen, al was er nog geen arbeider aan de deur geweest. De praktijk was officieel nog niet geopend, maar dat zou binnen enkele dagen gebeuren.

Nee, dan de rechter en zijn vrouw, dat waren tenminste mensen van stand, had een omwonende gezegd, uitgerekend tegen vader Frans, die samen met zijn zoon het huis inspecteerde nu de verbouwing een aanvang had genomen.

Lotte had de schouders opgehaald. ‘Die vrouw had de mond vol over mijn moeder en haar deftige gedoe,’ spotlachte ze. ‘Wij hadden te veel verbeelding, vond ze altijd.’

‘Mooi laten kletsen, besef wel dat je het niet gauw goed doet, hoor, leer dat maar van mij,’ grinnikte Femmy toen.

Vader Frans had haar vriendelijk aangekeken. ‘Die verkoop van dat huis is heel zakelijk gegaan. Het huis is, zoals je weet, via de bank verkocht, die was de eigenaar. Ik geef wel toe dat Asse er niet al te veel voor betaald heeft, dat gebeurt vaak met dergelijke verkopen. Voor hem is het een meevaller.’

‘Was het toereikend voor de schulden?’ vroeg ze haperend.

Frans schudde het hoofd. ‘Nee, maar dat is het probleem van de bank en eventueel van je eh... ouweheer. Daar hoeft jij niet over in te zitten,’ voegde hij eraan toe. ‘Ik ben niet op de hoogte van de totale schuldenlast. Het wachten is op de officiële aanvraag van het faillissement. Dan zal de curator zich er verder wel om bekommeren.’

‘Waar is Bernards nu?’ vroeg ze toen ondanks alles.

Daar had ze geen antwoord op gekregen, dacht ze, zittend aan de ontbijttafel. De vader van Femmy en Asse zou daar ook niet te veel gedachten aan wijden, meende ze.

‘Mijn zwager heeft een en ander uitgezocht voor je, of althans geprobeerd uit te zoeken. Ja, jij vindt dat je hem veel op zijn bordje schuift, maar hij vindt het maar wat leuk, hoor,’ praatte Charlotte onverstoorbaar door.

‘Hij is altijd even druk...’ mompelde Lotte.

‘Hij wil niet anders. Je kent zijn gezegde: hij is zo druk met allerhande zaken dat hij niet snapt hoe hij ooit tijd heeft gehad om te werken. Laat hem maar. Hij kan niet stilzitten.’

Charlotte stond op en ging vast koffiezetten. Dat was een werkje dat ze zich niet uit handen liet nemen.

Lotte ruimde de tafel af.

Ze zaten net in de kleine intieme salon toen de deur openging en Frans Bernards binnenstapte met zijn vrouw Adelheid, meestal Addy genoemd. De familie Bernards had een eigen sleutel van Charlottes woning. Niemand van hen belde aan, ze kwamen gewoon binnenwandelen.

‘Een zeer goede morgen,’ grinnikte Frans.

‘Hetzelfde,’ lachte Charlotte en strekte haar hand uit naar haar zuster Addy.

Frans was nog steeds de advocaat, dacht Lotte. Een heer in zijn doen en laten, al zou hij zich beledigd voelen als hij zo werd genoemd. Frans kende zijn familiegeschiedenis, zei hij en hij voelde het jonge meisje Lotte perfect aan.

Zijn vader was ooit uit de familie gestoten omdat hij de liefde van zijn leven wilde trouwen: de dochter van een nachtwaker uit Amsterdam. Hij had het gedaan ook.

De familie uit Aerdenhout was onverzoenlijk: de oudste zoon Frederic Jean werd uit het familieboek geschrapt en was er nooit weer in teruggekeerd. Hij had het ook niet nodig. Hij geraakte niet tot de bedelstaf zoals de familieleden zonder uitzondering hadden verwacht en misschien ook wel gehoopt. Integendeel, hij was rijk geworden door zijn succesvolle advocatenkantoor in Den Haag.

Zijn zoon Frans had het kantoor verder uitgebouwd. Misschien was Frans wat teleurgesteld toen zijn enige zoon Asse te kennen had gegeven te willen studeren voor arts en niet voor advocaat. Toch had hij het geaccepteerd. Beter een goede arts dan een slechte advocaat, al zal hij nooit verdienen wat hij kan verdienen als jurist, was zijn opmerking geweest.

Frans kende de familie van zijn vaders kant niet. Hij had hen nooit ontmoet, al moesten er nog een paar verre tantes zijn. Hij was wel op de hoogte van hun maatschappelijke status, die had hij wel gevolgd gedurende zijn loopbaan. Die status was hard achteruit

gegaan, was hem verteld, zoals zo vaak gebeurde met snel opgeklimmen families; die ging even snel weer naar beneden.

Rijke families bleven door de eeuwen heen maar zelden altijd even rijk. Vooral de derde generatie, die het beheer over het familiekapitaal kreeg of het familiebedrijf op zich nam, kreeg vaak te kampen met grote tegenslag. Het spreekwoord zei: de eerste generatie bouwt het bedrijf op, de tweede breidt het uit en de derde breekt het af.

Op te grote voet leven, denken dat alles zo hoorde, niet meer weten hoe vader en opa hadden geworsteld om het bedrijf van de grond te krijgen. De derde generatie kreeg het in de schoot geworpen en dat wreekte zich niet zelden.

Het was de familie Bernards de laatste twee generaties niet voor de wind gegaan. De enig overgebleven zoon Alexander was jong overleden en de dochters lieten de zaken over aan hun echtgenoten met alle gevolgen van dien.

Alexander moest het type van de rechter zijn geweest, Lottes officiële vader, even arrogant en even onbeschoft. Het was eigenlijk wel symbolisch dat de rechter, die zo graag voornaam wilde heten, zijn stamboom vervalste en uitgerekend deze Alexander als zijn voorvader aanwees. Ze pasten perfect bij elkaar, dat had de familie al ontdekt.

Het hele bezit moest worden verdeeld onder de twee overgebleven zusters en de aangetrouwde familie had het kapitaal snel om zeep geholpen.

Frans had zijn oudste tante opgespoord in een redelijk eenvoudige buurt in Haarlem, verlaten door haar man en verarmd door zijn buitensporige levenswandel.

De andere zuster woonde nog in het ouderlijk huis in Aerdenhout. Het leek redelijk, maar ook zij teerde in. Dure studies voor de kinderen, te dure levensstijl en te veel personeel.

Tja, dacht Frans, waar geld verdwijnt en niet aangevuld wordt, gaat het aanzien snel naar beneden.

Misschien was hij ergens wel blij dat zijn zoon niet in zijn voetsporen wenste te treden.

Dan kon de wet van de derde generatie hen ook niet treffen.

Lotte schonk koffie in. Ze wilde graag iets te doen hebben en was al in de keuken voor Addy er was.

Toen ze allemaal tegenover elkaar zaten, kuchte Frans kort en begon te praten. 'Je hebt me gevraagd om een tweetal zaken na te pluizen. Wie is de familie Bernards uit Utrecht, de werkelijke familie van je officiële vader? Wie zou je biologische vader kunnen zijn?'

Hij zweeg even. Toen keek hij op. 'Lotte, officieel en volgens de burgerlijke stand ben je een dochter van Hendrikus Johannes Bernards, rechter te Almelo in zijn goede dagen, laten we het zo maar noemen. Hij is tot je dertigste jaar je officiële voogd, die toestemming zal moeten geven voor een aantal zaken, bijvoorbeeld voor een huwelijk.'

'Ik denk dat ik hem zelden terug zal zien...' zei ze schril.

Frans knikte. Dat zal je ook niet spijten, dacht hij. Maar hij zei rustig: 'Dat is geen ramp. Voor een toestemming om te trouwen kun je altijd terecht bij het gerecht. Ironisch, ja, maar dat is de wet nou eenmaal.'

Ze knikte kort. Ze hoopte van ganser harte dat ze haar officiële vader voorlopig niet nodig had voor wat dan ook.

'Wat betreft je biologische vader, moet ik je teleurstellen. Ik vrees dat je er niet achter zult komen wie hij is of was. Als je moeder zijn naam nooit heeft genoemd, al is het maar in een dagboek dat ze bijhield, houdt het op.'

Hij keek het meisje aan. 'Ik denk dat je zult moeten accepteren wat

ze schreef in die brief aan jou. Je was het resultaat van een onbezonnen romance, niets meer en niets minder, en dat het de moeite nog niet waard is om de naam van de man te onthouden...'

Verloren jaren

JOHANNE A. VAN ARCHEM

Lotte Bernards is, na de dood van haar moeder, ingetrokken bij haar vriendin Charlotte de Beauhertain in Den Haag. Maar ook daar laat men haar niet met rust en wordt het verleden opgerakeld...

Lottes ouderlijk huis is verkocht en wordt nu bewoond door huisarts Asse Bernards. Het verhaal van de families Bernards blijft hem bezighouden en op een dag vindt hij, tussen oude boeken, het geschreven levensverhaal van Lottes moeder Eloise! Wordt de naam van Lottes vader daarin onthuld? Is zij een echte Bernards of volgen er andere familiegeheimen? Lotte en Asse besluiten hun zoektocht te vervolgen en komen uit in Utrecht. Door die reis beseffen ze dat er voor hen samen misschien toch een toekomst is...

Verloren jaren is een zelfstandig vervolg op het in de Spiegelserie verschenen *Een dame van stand*.

ISBN 978 90 5977 459 9 / NUR 344

9 789059 774599

Zomer & Keuning

www.spiegelserie.nl